

خصوصی سازی در ایران

مقدمه

اقتصادی کشور لایحه مربوطه تنظیم و به دولت تقدیم شد. این لایحه به صورت جامع دربرگیرنده امور مختلف در زمینه تعاونی‌ها و بخش خصوصی است و امید می‌رود در سال ۱۳۸۶ با تصویب آن توسط مجلس شورای اسلامی زمینه‌های اجرای آن فراهم شده و دولت بتواند به اهداف تعیین شده خود در زمینه واگذاری‌ها دست یابد.

از جمله فعالیت‌های اساسی دولت در راستای واگذاری امور اقتصادی به مردم و دعوت از ایشان جهت مشارکت ملی تصمیم به فقرزدایی و آماده کردن اقشار بی‌بضاعت و آسیب پذیر جامعه برای حضور در صحنه اقتصاد از طریق طرح توزیع سهام عدالت بود که پس از مطالعات و اقدامات گسترده، سرانجام در ششم آبان ۱۳۸۵ اولین گام واگذاری آن آغاز شد. طرح توزیع سهام عدالت، از معدود طرح‌های استثنایی دولت است که در مدت زمان کوتاهی موفق به شناسایی دقیق چند میلیون نفر از مردم که در دهک‌های پایین درآمدی قرار داشتند شد و توانست با یک اقدام هماهنگ به آماده سازی شرکت‌ها پرداخته و بلافاصله پس از نهایی شدن

سال ۱۳۸۵، شاهد تحولات عدیده‌ای در امور اقتصادی کشور بوده‌ایم که قطعاً زمینه‌ساز فعالیت‌های اقتصادی در سال‌های بعد نیز خواهد بود.

بعد از تصمیم جمهوری اسلامی مبنی بر تدوین برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پنج‌ساله که تاکنون چهار برنامه داشته‌ایم- ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی انقلاب اقتصادی دیگری بود که رخ داد.

ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی از سوی مقام معظم رهبری و وسیع‌تر شدن گستره خصوصی سازی، اولین گام جدی در زمینه مقررات‌زدایی و اصلاح قوانین موجود بود که دست دولت و ملت را در برقراری تعامل پیشرو باز کرد. یکی دیگر از فعالیت‌های اساسی سازمان خصوصی‌سازی در سال ۱۳۸۵ توجه جدی به ابلاغیه سیاست‌های کلی اصل ۴۴ در زمینه فراهم کردن زمینه‌های اجرایی آن بود. در این زمینه با همکاری متخصصان و صاحب‌نظران

ضرورت انجام بهینه آن در جهت رسیدن به توسعه اقتصادی پایدار و به منظور گسترش عدالت اجتماعی و فقرزدایی را، بیش از پیش عیان نموده است.

زیرا خصوصی سازی نه تنها عملکرد شرکت ها را در سطح خرد به طور محسوسی بهبود می بخشد، بلکه در میان مدت و بلند مدت به بهبود و ارتقای شاخص های کلان اقتصاد، از قبیل سرمایه گذاری، تولید و اشتغال نیز می انجامد.

تاریخچه خصوصی سازی:

بعد از پایان جنگ تحمیلی و با تدوین و اجرای اولین برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی کشور، خصوصی سازی نیز عملاً از سال ۱۳۶۸ به صورت جدی مطرح شد و دولت درصدد واگذاری بخشی از فعالیت های اقتصادی شرکت های دولتی و متعلق به دولت به بخش های غیر دولتی برآمد. اما خصوصی سازی به صورت امری سازماندهی شده و بر اساس قوانین و مقررات مشخص و شفاف با محوریت متمرکز سازمان خصوصی سازی به عنوان سازمان اجرایی مورد نظر، عملاً از سال ۱۳۸۰ با اجرایی شدن فصل سوم قانون برنامه سوم توسعه، آغاز گردید. قانون برنامه چهارم توسعه - مصوب ۱۳۸۳ - نیز به عنوان مکملی مناسب برای قانون مذکور با برداشتن گامی بسیار مهم در جهت ارتقای مفهوم خصوصی سازی، این امر را به صورت انجام واگذاری های هدفمند با پی گیری هدف های نهفته در پس آن دنبال نمود. ابلاغ سیاست های کلی اصل ۴۴ قانونی اساسی توسط مقام معظم رهبری و اجرایی شدن طرح توزیع سهام عدالت میان اقشار آسیب پذیر جامعه، موجب گردید تا خصوصی سازی در جمهوری اسلامی ایران شکلی نوین و گسترده به خود گرفته و با اجرائی یک انقلاب اقتصادی، اهداف اقتصادی - اجتماعی را دنبال نماید.

و شناسایی مشمولین طرح، عرضه سهام را نیز آغاز نماید.

تعریف خصوصی سازی:

خصوصی سازی به کار گیری ایده ها و اندیشه های جدید و فن آوری پیشرفته در جهت رشد و شکوفایی اقتصادی با ایجاد زمینه حضور فعالان اقتصادی است؛ در حقیقت خصوصی سازی بخشی از فرایند اصلاح، بازسازی و تغییر نظام اقتصاد دولتی از طریق تغییر نظام توزیع و کنترل منابع اقتصادی از سوئی؛ و بازنگری در سیستم بازتوزیع ثروت های ملی در جهت افزایش انگیزه های سرمایه گذاری بخش غیردولتی از دیگر سو است. بنابراین خصوصی سازی فقط انتقال مالکیت دولتی به بخش خصوصی و رها کردن فعالیت های اقتصادی به حال خود نیست، بلکه وظیفه حاکمیتی دولت در این زمینه بسیار پر رنگ تر و حساس تر است و با دنبال کردن اهدافی از قبیل به کارگیری شیوه های مناسب جهت شکوفایی و بهره برداری بهینه از منابع مادی و انسانی، نه تنها به کاهش تصدی گری دولت در فعالیت های اقتصادی پرداخته می شود. بلکه با افزایش قدرت سیاستگزاری و نظارتی دولت، کاهش بار مالی و استفاده از مشارکت فعال مردم، زمینه برای ارتقای عملکرد دولت در کنار رشد بخش غیردولتی فراهم می شود.

ضرورت خصوصی سازی:

استفاده بی رویه شرکت های دولتی از یارانه های نقدی و غیرنقدی دولتی، کیفیت نازل تولید کالاها و خدمات شرکت های دولتی در مقایسه با هزینه های بالای این شرکت ها که به طور معمول علاوه بر رقابت ناپذیر نمودن این تولیدات، موجب بروز کسری بودجه نیز می گردد؛ و مواردی از این دست، ضرورت انجام خصوصی سازی را در یک دنیای رو به جهانی شدن، به صورت واقعییتی اجتناب ناپذیر به اثبات رسانده؛ و

سازمان خصوصی سازی:

سازمان خصوصی سازی ماده ۱۵ فصل سوم قانون برنامه سوم توسعه با تغییر اساسنامه «سازمان ملی گسترش مالکیت واحدهای تولیدی» به «سازمان خصوصی سازی» و تعریف اهداف و وظایف جدید و گسترده‌تر برای آن، تشکیل گردید و موجب شد تا برای اولین بار خصوصی سازی در ایران بر مبنای قوانین و مقررات شفاف و قابل اجراء و رویه‌ای منسجم انجام پذیرد.

این سازمان یک شرکت سهامی دولتی وابسته به وزارت امور اقتصادی و دارایی و دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی است که در رأس آن نیز یکی از معاونان وزیر امور اقتصادی و دارایی به عنوان رئیس هیأت عامل و مدیرعامل سازمان انجام وظیفه می‌نماید. وظایف اصلی این سازمان تدوین برنامه‌های افزایش

توانمندی‌های بخش خصوصی، قیمت گذاری، عرضه و واگذاری سهام شرکت‌های قابل واگذاری و انجام سایر وظایفی که برای واگذاری سهام در چارچوب قوانین و مقررات جاری به عهده سازمان خصوصی سازی گذاشته می‌شود.

مجمع عمومی، هیأت عامل، مدیر عامل و حسابرس (بازرس قانونی) ارکان اصلی سازمان را تشکیل می‌دهند.

مجمع عمومی سازمان هفت عضو دارد که عبارتند از: وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، وزیر دادگستری، وزیر صنایع و معادن، وزیر کار و امور اجتماعی، وزیر بازرگانی و وزیر تعاون.

هیأت عامل سازمان خصوصی سازی از یک نفر رئیس که سمت مدیر عامل سازمان را نیز دارد و چهار

نفر عضو تشکیل شده است. اعضای این هیأت با حکم وزیر امور اقتصادی و دارایی و برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند و انتخاب مجدد آنها نیز بلامانع است.

روش‌های خصوصی سازی:

خصوصی سازی روش‌های متعددی دارد که در حال حاضر دولت جمهوری اسلامی ایران از طریق نهاد اجرایی (سازمان خصوصی سازی)، نسبت به واگذاری سهام یا بخشی از سهام شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت به بخش‌های غیردولتی، اقدام می‌نماید. بر اساس این روش، واگذاری از سه طریق بورس، مزایده و مذاکره، مجاز شناخته شده است.

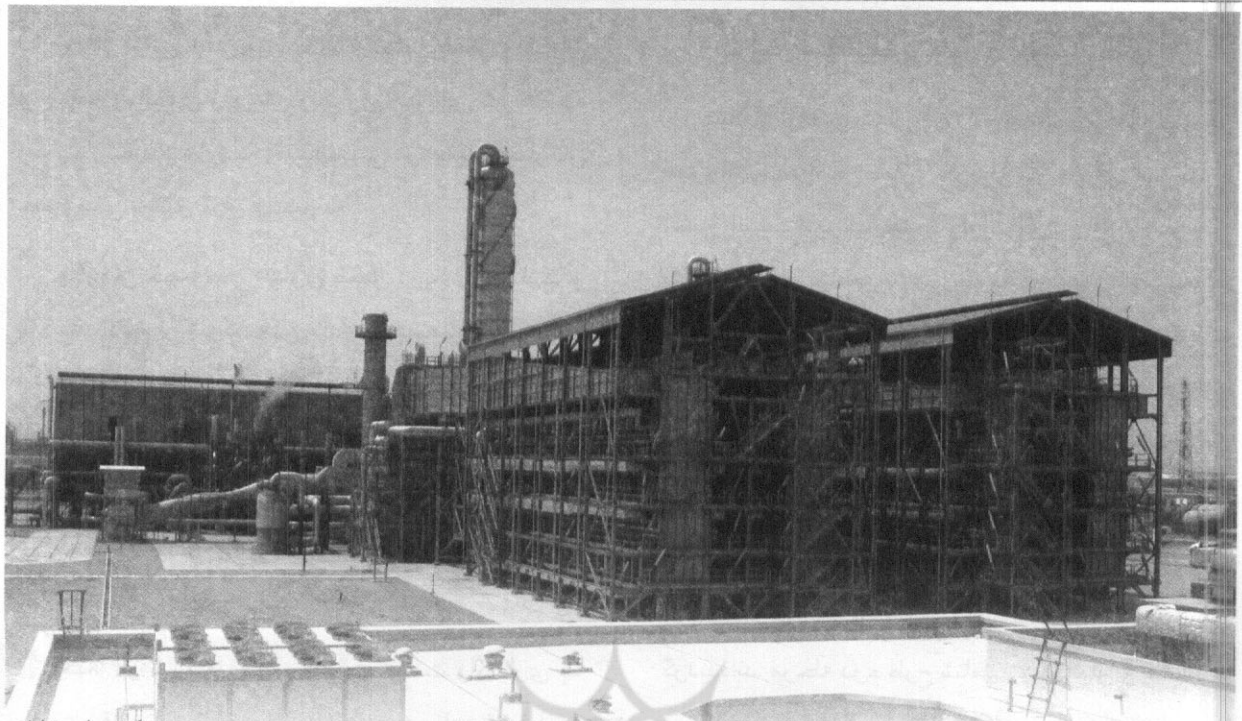
از زمان تشکیل سازمان خصوصی سازی تا کنون هیچ واگذاری به صورت مذاکره صورت نگرفته است. همچنین در هر یک از دو روش بورس و مزایده انواع واگذاری زیر صورت می‌پذیرد:

فصلنامه خصوصی سازی نه تنها عملکرد شرکت‌ها را در سطح فرد به طور ملموسی بهبود می‌بخشد، بلکه در میان مدت و بلند مدت به بهبود و ارتقای شفافیت‌های کلان اقتصاد، از قبیل سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال نیز می‌انجامد.

۱- واگذاری سهام به صورت بلوکی: هنگامی که درصدی از سهام یک شرکت به صورت یک جا عرضه می‌گردد به آن عرضه بلوکی سهام می‌گویند. این بلوک می‌تواند بلوک مدیریتی، کنترلی و یا بلوک‌های کوچکی باشند که نه مدیریتی است و نه کنترلی.

- بلوک مدیریتی و کنترلی بلوکی هستند که خریدار به واسطه خرید آنها مجاز به انتخاب یک یا چند نفر از اعضای هیأت مدیره شرکت می‌باشد و به نوعی شرکت را اداره خواهند نمود.

۲- واگذاری سهام به صورت تدریجی: این واگذاری که از طریق سازمان بورس اوراق بهادار ممکن می‌باشد، میزانی از سهام یک شرکت است که از طریق بورس به عموم مردم و بر مبنای قیمت تابلوی بورس فروخته

می‌شود.

شرکت‌های مادر تخصصی فهرست شرکت‌های قابل واگذاری پیشنهادی خود را به دبیرخانه هیأت عالی واگذاری تقدیم نموده و این دبیرخانه فهرست مذکور را به همراه برنامه زمان‌بندی و روش واگذاری، به تأیید و تصویب هیأت عالی واگذاری و سپس هیأت وزیران می‌رساند.

هیأت عالی واگذاری که دبیرخانه آن در سازمان خصوصی سازی مستقر است و مرکب از هفت عضو شامل وزیر امور اقتصادی و دارایی (رئیس هیأت)؛ رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور؛ رئیس کل بانک مرکزی؛ وزیر وزارتخانه ذی ربط (حسب مورد)؛ وزیر دادگستری و نمایندگان کمیسیون‌های امور اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات (هر کدام یک نفر) به عنوان ناظر و با انتخاب مجلس شورای اسلامی، می‌باشد؛ به عنوان اولین حلقه تصمیم‌گیری و اجرای زنجیره خصوصی سازی در کشور، به تأیید فهرست اسامی شرکت‌های قابل فروش، نظارت بر فرایند واگذاری، پیشنهاد آیین‌نامه‌ها و تصویب دستورالعمل‌های مورد نیاز خصوصی سازی و تصویب قیمت پایه سهام می‌پردازد.

۳- واگذاری سهام به صورت ترجیحی: سهام ترجیحی سهامی است که به کارگران و کارکنان شرکت‌های واگذار شده تعلق می‌گیرد. این سهام حداکثر معادل ۱۵٪ کل سهام مورد واگذاری می‌باشند که برابر ارزش حداکثر ۱۰۰۰۰۰۰۰ تومان به هر فرد تعلق می‌گیرد. قیمت این سهام ارزانتر و معادل میانگین قیمت اسمی و قیمت روز سهام می‌باشد.

نکته: واگذاری گسترده سهام به عموم مردم در قالب طرح سهام عدالت، روش دیگری از خصوصی سازی است که بر مبنای آیین‌نامه «افزایش ثروت خانوارهای ایرانی از طریق گسترش سهم بخش تعاون» عملاً از سال ۱۳۸۴ در دستور کار سازمان خصوصی سازی قرار گرفته است.

نحوه انجام خصوصی سازی:

به عنوان اولین گام جهت فراهم آمدن زمینه واگذاری سهام شرکت‌های دولتی و متعلق به دولت، این شرکت‌ها در قالب شرکت‌های مادر تخصصی دسته‌بندی می‌گردند.

- افزایش سهم بخش تعاون در اقتصاد کشور.

عملاً از اواخر سال ۱۳۸۴ وارد شرح فعالیت‌های سازمان خصوصی سازی گردید. بر مبنای این طرح اقشار آسیب پذیر جامعه با اولویت افراد واقع در دودهک پایین درآمدی جامعه مشمول دریافت سهام شرکت‌های دولتی گردیده‌اند. در حال حاضر سهم در نظر گرفته شده برای هر فرد ۵۰۰،۰۰۰ تومان و حداکثر برای هر خانوار ۲،۵۰۰،۰۰۰ تومان می‌باشد.

در مرحله اول طرح ۴،۶۰۰،۰۰۰ نفر از افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی، سازمان بهزیستی و رزمنندگان فاقد شغل و درآمد از این سهام بهره‌مند گردیده‌اند. مرحله دوم طرح شامل روستائیان و عشایر و مرحله سوم طرح شامل بازنشستگان و کارکنان دولت با سقف درآمدی مشخص، نیز با سرعت و دقت، در حال اجرایی شدن است.

تحلیلی پیرامون ابلاغیه سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون

اساسی

آمارهای موجود حاکی از رشد ۳۹ برابری حجم دولت از سال ۱۳۷۷ تا کنون نسبت به بخش خصوصی است. رقم بالایی بودجه جاری در سال ۱۳۸۵ نسبت به بودجه عمرانی و تزریق بخش قابل توجهی از بودجه به شرکت‌های زیانده دولتی موجب عدم تخصیص بهینه منابع در این خصوص شده است.

از آنجا که تجربه نشان داده دولت در فعالیت‌های اقتصادی از بخش خصوصی ناکارآمدتر است و بخش خصوصی به علت انگیزه سودآوری می‌تواند موجب افزایش کارایی شود، و نیز به دلیل این‌که اهداف برنامه چهارم توسعه اقتصادی کشور بر رشد ۸ درصدی اقتصادی متمرکز است و لازمه دستیابی به این رشد مستلزم فعال شدن اقتصاد کشور در بخش‌های خصوصی و تعاونی است، ارتقای کارایی و بهره‌وری هدف نهایی و اصلی سیاست‌های خصوصی سازی

بعد از نهایی شدن فهرست شرکت‌های قابل واگذاری و برنامه زمانبندی و روش واگذاری آنها، این شرکت به وکالت از شرکت‌های مادر تخصصی در اختیار سازمان خصوصی سازی قرار می‌گیرند.

سازمان خصوصی سازی ضمن دریافت مدارک و اطلاعات لازم از شرکت‌های مادر تخصصی نسبت به ارزیابی سهام و تعیین قیمت پایه آنها اقدام نموده و پس از اخذ تصویب نهایی قیمت توسط هیأت عالی واگذاری، نسبت به اعلام عمومی فروش در جراید کثیرالانتشار در خصوص واگذاری سهام شرکت‌های دولتی و متعلق به دولت اقدام می‌نماید.

نکته: در توزیع سهام عدالت، قیمت واگذاری با رعایت مفاد ماده ۶ آیین نامه بند «و» ماده ۱۴ قانون برنامه سوم توسعه تنفیذی در ماده ۹ قانون برنامه چهارم توسعه موضوع «شیوه‌های قیمت‌گذاری سهام انجام می‌پذیرد.» و همچنین در این روش کلیه اختیارات هیأت وزیران در ارتباط با ماده ۱۴ مذکور از جمله تصویب فهرست اسامی شرکت‌های قابل فروش، انحلال و ادغام و تصویب آیین‌نامه‌ها و ضوابط مربوطه؛ به وزرای عضو ستاد مرکزی موضوع ماده ۴ تصویب نامه سهام عدالت، واگذار شده است تا بنا به موافقت اکثریت وزیران عضو ستاد، در صورت تأیید رئیس جمهور، توسط وزیر امور اقتصادی و دارایی صادر گردد.

طرح توزیع سهام عدالت:

طرح توزیع سهام عدالت در راستای اجرایی شدن آیین نامه مورخ ۱۳۸۴/۱۱/۱۷ (اصلاح شده در ۸/۸/۲۸)، هیأت وزیران با اهداف عمده:

- توسعه مشارکت عمومی؛
- توزیع عادلانه ثروت و درآمد و کاهش فاصله طبقاتی و فقر؛
- کاهش تصدی گری دولت.

منوط به برنامه ریزی دقیق، صحیح، و انجام تدریجی و هوشمندانه نیز هست.

توجه به چالش‌هایی به قرار زیر ضروری به نظر می‌رسد:

لازم است بخش خصوصی و تعاونی نوپا برای واگذاری مدیریت شرکت‌ها و نهادهای بزرگ دولتی تقویت شوند؛

قوانین دست و پاگیر و محدودیت بر سر راه سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی،

به صورتی که به عنوان مثال بر اساس قانون سرمایه‌گذاران خارجی در ایران، خارجی‌ها نمی‌توانند بیش از ۱۰٪ سهام یک شرکت را در بورس خریداری نمایند؛

مشکلات مبتلا به سیستم اعتباری نظام بانکی در کشور و موانع موجود در آن جهت ارائه تسهیلات به سرمایه‌گذاران و بخش خصوصی و تعاونی؛

وجود ریسک‌های غیراقتصادی که باعث کاهش تقاضا و عدم اطمینان جهت جذب سرمایه‌گذاری خواهد بود؛

افت شدید شاخص‌های بورس در سال‌های اخیر و عدم اطمینان سهامداران و ایجاد بازارهای سرمایه‌گذاری با بازار بورس و سرازیر شدن سرمایه‌ها به این قسمت‌ها؛

عدم توانایی بورس در جذب حجم عظیم سرمایه که مربوط به شرکت‌های بزرگ و زیربنایی می‌باشد و یا در صورت امکان جذب و بالا رفتن حجم بازار نیز عدم وجود تقاضای متناسب با حجم بالای عرضه؛

عدم تمایل و امتناع بخش خصوصی از نظارت دولت بر عملکرد آن.

است که تنها با حضور قدرتمند این دو بخش حاصل خواهد شد.

هدف اصلی ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی توسط مقام معظم رهبری را می‌توان خروج از فعالیت‌های انحصاری از قبیل صنایع بزرگ، صنایع

مادر، بانک‌ها، کشتیرانی، مخابرات

و ... و جلوگیری از ایجاد انحصار

اقتصادی و نهایتاً کوچک سازی

اقتصاد و حمایت از بخش

غیردولتی دانست. ابلاغ این اصل

می‌تواند رونق و توسعه

اقتصادی، بالا بردن حجم

سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی، ایجاد اشتغال، کاهش

تقدینگی سرگردان و مهار تورم و افزایش حجم تجارت

خارجی را به دنبال داشته باشد. با اجرای سیاست‌های

اجرائی این اصل توزیع ثروت در جامعه متعادل‌تر خواهد

شد و این امر شکاف درآمدی دهک‌های پایین و بالای

جامعه را کاهش می‌دهد و بر اساس اصل آزاد سازی،

مردم در تمامی امور اقتصادی نقش مشارکتی بیشتری

خواهند داشت.

همچنین تقویت نقش بازار، محور قرار گرفتن بورس،

توسعه بازار سرمایه و سهام، مهیا شدن زمینه حضور

سرمایه‌گذاران و افزایش قدرت رقابتی شرکت‌ها از نتایج

این فرمان است.

البته صرف ابلاغ این سیاست‌ها شرط لازم ورود

بخش خصوصی به عرصه بنگاهداری هست، اما شرط

کافی فراهم شدن محیط مساعد و مناسب برای توسعه

فعالیت بخش خصوصی است که این امر جز با نظارت،

مدیریت و برنامه ریزی دقیق دولت و اصلاح و گسترش

زیر ساخت‌ها و ساماندهی آنها امکان پذیر نیست. زیرا

همان اندازه که این سیاست‌ها مهم و تأثیرگذار است،

نیازمند تلاش همه جانبه بوده و موفقیت در اجرای آن

فصلنامه‌سازی فقط انتقال مالکیت دولتی به بخش خصوصی و رهاکردن فعالیت‌های اقتصادی به مال خود نیست، بلکه وظیفه حاکمیتی دولت در این زمینه بسیار پررنگ‌تر و مساس‌تر است.

روشگاه علوم انسانی و اجتماعی

مجله علمی تخصصی

تأسیس ۱۳۸۰

تیراژ ۱۰۰۰

سالانه

تیراژ ۱۰۰۰

سالانه

عدم دخالت مستقیم دولت جهت کاهش قیمت‌ها الزامی است؛ زیرا بخش خصوصی به دنبال افزایش سود است و امکان افزایش موقت قیمت در بعضی از بخش‌های زیر بنایی وجود دارد. لذا ضروری است فرصت لازم داده شود تا بازار در یک شرایط رقابتی به قیمت تعادلی برسد. بدیهی است در اثر افزایش تولید بخش خصوصی (افزایش عرضه) و کاهش هزینه‌ها قیمت پایین خواهد آمد؛

توانمندسازی بخش خصوصی از طریق ایجاد تسهیلات بانکی و اعتباری و رفع قوانین دست و پاگیر و ایجاد انگیزه برای سهامدار شدن؛

هدایت پس اندازهای کوچک و بزرگ اعم از داخلی و خارجی، ایجاد امنیت دائمی، ایجاد تسهیلات برای خرید سهام و واگذاری اقساطی جهت جذب سرمایه گذاران؛

تشویق مردم به سرمایه گذاری با استفاده از تبلیغات و فرهنگ سازی از طریق صدا و سیما، آموزش و پرورش و سایر نهادهای فرهنگی و آموزشی.

در هر صورت، هر گونه اقدام در این زمینه نیازمند برنامه‌ریزی و زیرساخت سازی همه جانبه بوده و لازمه آن مشارکت و هماهنگی تمامی ارگان‌های دست اندر کار جامعه می‌باشد.

منبع:

بولتن شماره ۴ - سازمان خصوصی سازی، معاونت مطالعات و ارزیابی مدیریت مطالعات و برنامه‌ریزی

چالش‌های فوق و مسائلی از این دست که بر سر راه اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی قرار دارد تلاش مضاعف سیاست‌گذاران و مجریان اقتصادی کشور را می‌طلبد، لذا پیشنهاد می‌شود:

بی شک واگذاری سهام دولتی و متعلق به دولت بر بودجه کشور بی‌تأثیر نخواهد بود، لذا بدیهی است دولت اولویت‌های خود را در بودجه به نظارت و مدیریت محدود کند و اعتبارات تخصیص یافته خود را صرف توسعه و تقویت بخش غیر دولتی و خرید خدمت از بخش خصوصی یا تعاونی نماید؛

تصویب قوانین تضمین کننده و تسهیل کننده سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و ایجاد بیمه سرمایه گذاری؛

ایجاد زیر ساخت‌های قانونی قبل از واگذاری و برنامه‌ریزی دقیق؛

ایجاد فضای رقابتی جهت فعالیت سالم بخش خصوصی؛

ایجاد نهادهای نظارتی قوی در دوره انتقال تصدی‌ها از دولت به بخش غیردولتی و پس از واگذاری تصدی‌های دولت به بخش خصوصی؛ زیرا شرکت‌های مهم زیر بنایی همچون برق، پتروشیمی و ... واگذار شده‌اند و باید نظارت‌های فنی، عملیاتی، و سیاسی صورت بگیرد تا با شکست مواجه نگردد؛

ایجاد تیم کارشناسی قوی و عدم شتابزدگی و تصمیم‌گیری دقیق در واگذاری‌ها و واگذاری تدریجی جهت آماده سازی فضای مناسب برای بخش خصوصی؛

تقویت مکانیزم بازار و بورس اوراق بهادار؛

تقویت و توجه به بخش تعاونی و خصوصی و ایجاد زیر ساخت‌های لازم جهت پیوستن به سازمان تجارت جهانی؛